

ภายนอก เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือ และพัฒนาความร่วมมือนั้น ไปสู่การผลักดันให้การศึกษำทำหน้าทีสร้างควำมเข้มแข็งให้แก่มุมชน

ภำคทีกล่าวถึงนี้ อำทศ ครอบครวั สถำบันศำสนำ กลุ่มอ้อมทรพี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอำชีพต้ำงๆ องค์กำรบริหำรส่วนต้ำบล องค์กำรพัฒนำเอกชน นักวิชำกำร มุมชนอื่น เป็นต้น กำรสนับสนุนจำกภำคอื่น จะทำให้อเกิดควำมต่อเนื่องในกิจกรรมของมุมชนได้มำกกว่ำ เพราะไม่มีอุปสรรคด้ำนงบประมำณหรือกิจกรรมถูกเปลี่ยนเปล่งคำมนโยบายแต่ละชุด และกำรดำเนินกิจกรรมทีใช้งบประมำณจำกตนเองหรือภำค ทำให้อกำรดำเนินงำนต้องมำควำมรับคิดชอบมำกกว่ำกำรใช้งบประมำณของรัฐ

ตั้งนั้น หำกมำควำมร่วมมือกันระหว่างสถำบันศำสนำและกับภำคอื่นๆ จะทำให้อเกิดกำรพัฒนำด้ำนกำรจัดกำรศำสนำ กิจกรรมต้ำงๆทีมีประโยชน์ต่อมุมชน เกิดประสพภำวะและควำมรู้ใหม่ๆทำให้อกระบวนกำรเรียนรู้อของมุมชนเกิดขึ้นอย่ำงต่อเนื่อง

3.5 ด้ำนกำรเมือง

โทมัส (R.MurrayThomas, อย่ำงถึงใน ชำรัส นวลนิม, 2540 : 210-211) กล่าวว่า กำรเมืองกับกำรศำสนำเป็นระบบทีไม่แยกจำกกัน แต่กำรศำสนำอยู่ใต้บริบทท่ำงกำรเมือง โดยกำรเมืองมีอิทธิพลต่อกำรศำสนำใน 3 ประเด็นหลักได้แก่อ

1. อิทธิพลต่อกำรสนับสนุนกำรศำสนำและโอกำสเข้ำรับกำรศำสนำ (Support and access)
2. อิทธิพลท่ำงกำรเมืองต่อเนื้อหาและกำรดำเนินงำนท่ำงกำรศำสนำ (Content and procedure)
3. อิทธิพลท่ำงกำรเมืองต่อกำรกระทำท่ำงสังคมและกำรเมืองของสมำชิกท่ำงวิชำชีพกำรศำสนำ ได้แก่ ครุ ผู้บริหำรโรงเรียนและนักเรียนอนุญำตให้เข้ำร่วมกิจกรรมท่ำงกำรเมืองได้ในระดับใด (Social – political action)

สำหรับอิทธิพลทีกำรศำสนำมีต่อกำรเมืองนั้น โทมัส แบ่งออกเป็น 7 ด้ำน คือ

1. กำรจัดกลำท่ำงกำรเมือง (Political socialization) หรือกำรอบรมเพื่อกำรเป็นพลเมืองทีดี โรงเรียนมีหน้าทีทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในท่ำงทีสนับสนุนกำรตัดสินใจและแบบแผนของอำนำจตำนทีรัฐกำหนด
2. กำรสร้างควำมชอบธรรมท่ำงกำรเมือง (Political legitimation) หมายความว่า กำรทีกำรศำสนำสร้างควำมชอบธรรมให้แก่อระบบกำรปกครองหรือกลุ่มบุคคลทีมีอำนำจในระบบหรือรูปแบบของรัฐบาล
3. กำรผลิตกำำลังคน (Manpower production) ท่ำงกำรเมือง ได้แก่ กำรสร้างกำำลังแรงงำนทีมีทักษะและควำมเชื่อตำนควำมต้องกำรด้ำนเศรษฐกิจและกำรเมืองของสังคม

4. การคัดสรร (Sorting) และการคัดเลือก (Selecting) บุคคลเพื่อออกไปทำหน้าที่ต่างๆ ในลำดับขั้นทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยการกำหนดสัดส่วนและเกณฑ์การคัดเลือกคนเข้ารับการศึกษาในระดับและประเภทต่างๆ

5. การวัดผล (Assessment) และการตีความ (Interpretation) ทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากทุกสังคมต้องการคำวิจารณ์จากสังคม การศึกษาจะช่วยให้สมาชิกสามารถวัดประเมินจุดเด่นจุดด้อยของระบบเศรษฐกิจการเมืองพร้อมกับแสดงเหตุผลประกอบที่สนะนั้นด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย นักการศึกษา นักศึกษา ครู อาจแสดงความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้

6. การควบคุมทางสังคม (Social control) ทั้งนี้เป็นผลจากการกระทำทางสังคมในการพยายามแก้ไขจุดด้อยต่างๆ ในระบบสังคม และในบางสังคมกลุ่มบุคคลที่มักจะแสดงการเรียกร้องต่างๆจากกลุ่มทางการเมืองในบางครั้งก็ได้แก่นักศึกษาหรืออาจเป็นครู ผู้บริหารในบางโอกาส

7. การเป็นสื่อกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change) การทำหน้าที่ของการศึกษาในประเด็นนี้คือ การทำบทบาทกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระเบียบทางการเมืองซึ่งนักการศึกษาเป็นกลุ่มที่ควรมีบทบาทนี้

จรรยา สุภาพ (2534 : 5-11) กล่าวถึงผลกระทบของการเมืองที่มีต่อการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะของการเมืองกระทบต่อลักษณะของการศึกษา ทั้งในด้านปรัชญา หลักสูตร ตลอดจนการเรียนการสอน เช่น การศึกษาในประเทศแบบเสรีนิยมกับการศึกษาในประเทศแบบสังคมนิยมจะได้รับผลกระทบทางการเมืองต่างกัน

2. การเมืองเป็นตัวบังคับทิศทางของการศึกษา

3. การเมืองเป็นตัวกำหนดนโยบายทางการศึกษา

4. เสถียรภาพทางการเมืองมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจทางการศึกษา

5. อุดมการณ์หรือลัทธิทางการเมืองส่งผลต่อการดำเนินงานทางการศึกษา

6. ทิศนคติทางการเมือง การพัฒนาทางการเมืองและเป้าหมายทางการเมืองล้วนมีผล

กระทบทางการเมือง

7. พฤติกรรมทางการเมือง ทั้งความเชื่อทางการเมือง ปฏิบัติทางการเมือง กิจกรรมทางการเมือง การเมืองปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง หรือความสัมพันธ์ทางการเมืองในสังคมล้วนส่งผลต่อการศึกษา

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยด้านการเมืองมีความสัมพันธ์กับการศึกษาเพราะการเมืองเป็นตัว

กำหนดทิศทาง เป้าหมาย รวมถึงวิธีการจัดการศึกษา ขณะที่การศึกษาช่วยพัฒนาทางการเมือง ซึ่งปัจจัยทางการเมืองนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการศึกษา ทั้งนี้เพราะ

รูปแบบการปกครอง การให้สิทธิเสรีภาพ กฎระเบียบต่างๆ เป็นอำนาจของฝ่ายการเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดบทบาทของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสังคม

3.6 ด้านเศรษฐกิจ

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2540 : 11) กล่าวว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันหากพัฒนาเศรษฐกิจประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผลของการลงทุนทางการศึกษาก็จะดีขึ้นช่วยให้การพัฒนาการศึกษากระทำได้ดีเต็มที่ด้วย

ส mith (Adam Smith, อ้างถึงใน จำรัส นวลน้อม, 2540 : 160) กล่าวว่า การศึกษาช่วยให้แรงงานมีความเชี่ยวชาญมากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น การศึกษาช่วยป้องกันมิให้คนงานเกิดความล้าหลัง เพราะมีความรู้ใหม่ๆ ทำให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากการศึกษาจะช่วยให้เกิดความมั่นคงทางสังคมและการเมืองด้วย การที่ผู้ใช้แรงงานมีการศึกษามากขึ้น ทำให้เขาละทิ้งความเชื่อที่ปราศจากเหตุผลมาเป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความคิดที่รอบคอบสุขุม และมีความประพฤติที่ดีงามอยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรม

การศึกษากับเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เกื้อกูล โดยการศึกษารช่วยพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถเพื่อเข้าไปสู่ระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นแหล่งส่งสมวิทยากรที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่เศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาได้มากขึ้น แต่กรณีที่ไม่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจปัจจัยนี้ก็อาจทำให้เกิดการชะงักทางการศึกษาได้ ดังนั้นปัจจัยด้านเศรษฐกิจจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนเป็นอย่างมากเนื่องจากเศรษฐกิจเป็นดัชนีสำคัญที่แสดงถึงระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเศรษฐกิจในชุมชนเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความพร้อมที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

3.7 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

วิจิตร ศรีสะอ้าน (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2540 : 83) กล่าวว่า การพัฒนาสังคมต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกของสังคมรวมทั้งพัฒนาทัศนคติและค่านิยมที่เหมาะสมและเชื่ออำนาจต่อแนวทางการพัฒนาสังคมแต่ละสมัย การศึกษาจึงเป็นทั้งกระบวนการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของสังคม และเป็นตัวการในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมเพื่อให้สังคมได้พัฒนาไปในแนวทางที่ปรารถนา

ศิริวรรณ ศรีพหล (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2540 : 175) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการศึกษาว่า การศึกษาและวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกของสังคมการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ๆ ให้แก่สังคม ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทาง

วัฒนธรรมของสังคม รวมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้แก่สังคมด้วย

จากความสำคัญของการศึกษากับสังคมและวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม พัฒนาทัศนคติ ค่านิยมและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกของสังคมนอกจากนี้การศึกษายังมีบทบาทในการบำรุงรักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมต่อสังคม รวมทั้งเป็นตัวการที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมต่อสังคม ในทางกลับกัน วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยมในสังคมก็ย่อมส่งผลต่อการศึกษาดูด้วยซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ โรงเรียน

3.8 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้มนุษย์ได้รับความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้นทำให้มีความต้องการเครื่องใช้ใหม่ๆเพิ่มขึ้น แต่มนุษย์ก็จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีมากขึ้นด้วย ดังนั้นเทคโนโลยีจึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากหน้าที่สำคัญของการศึกษา คือ การพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ นอกจากนี้เทคโนโลยียังเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การดำเนินงานทางการศึกษาสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนี่คือสิ่งที่เรียกว่าเทคโนโลยีทางการศึกษา ช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนง่ายขึ้น ช่วยลดเวลาการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้เอง มีเครื่องช่วยในกระบวนการเรียนการสอน การศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับให้ก้าวหน้าทันสมัย ทันกับความจริงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับตนเอง เรียนรู้ความก้าวหน้าและเทคโนโลยีนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

เลอसर ธนสุกาญจน์ (2544 : 323) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลกระทบของความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการศึกษาในหลายด้าน ดังนี้

1. ผลกระทบต่อผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองตามเวลาและสถานที่ที่ผู้เรียนต้องการ วิธีการเรียนจะเปลี่ยนไป การเรียนจะเป็นไปในลักษณะของการค้นคว้าหาความรู้หรือเป็นการหาทางแก้ปัญหามากกว่าการท่องจำ ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีทักษะและความรู้ในการใช้สื่อเหล่านั้นเป็นอย่างดี

2. ผลกระทบต่อผู้สอน บทบาทผู้สอนจะเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้สอนหรือป็นแหล่งให้ความรู้แต่ผู้เดียว ไปเป็นผู้จัดระบบ ควบคุมและแนะนำในการเรียนให้กับผู้เรียน การที่จะทำเช่นนี้ได้ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษาว่ามีวิธีใช้อย่างไร มีข้อดีข้อจำกัดอย่างไร เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้ได้รับผลตามความมุ่งหมาย การเพิ่มพูนความรู้ อาจได้มาจากการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองหรือเข้ารับการศึกษาอบรมต่างๆ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้สอนต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการศึกษา

3. ผลกระทบต่อการบริหารการศึกษา เทคโนโลยีทางการสื่อสารโทรคมนาคมและเทคโนโลยีทางการศึกษาจะช่วยให้การบริหารทางการศึกษาเป็นไปได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหาร จะช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลที่จะใช้ในการบริหารเป็นระบบมากขึ้น ผู้ใช้สามารถเรียกใช้ได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจได้ง่าย นอกจากนี้ยังสามารถค้นหาข้อมูลจากแหล่งอื่นผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อนำมาเปรียบเทียบหรือนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกด้วย

โดยสรุปแล้วเทคโนโลยีมีความเกี่ยวข้องกับทุกส่วนในระบบสังคมรวมทั้งการศึกษาด้วย เทคโนโลยีที่เข้ามาสู่ชุมชนย่อมกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และกระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนด้วย

การบริหารงานในรูปคณะกรรมการ

การบริหารโดยองค์คณะบุคคล เป็นรูปแบบการบริหารโดยมีบุคคลหลายคนเข้าไปร่วมกันรับผิดชอบ กำหนดนโยบาย ตัดสินใจวินิจฉัย ตลอดจนวางแนวทางต่างๆไว้เป็นบรรทัดฐาน เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัตินำไปปฏิบัติต่อภารกิจต่างๆ ของหน่วยงานให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมที่สลับซับซ้อนกว่าการบริหารอื่นๆจึงต้องอาศัยรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยขณะนี้ และเป็นมาตรฐานที่สากลยอมรับ คือ การบริหารโดยองค์คณะบุคคล การบริหารแบบนี้จะจัดให้คณะกรรมการมีส่วนในการวินิจฉัยชี้ขาดและกำหนดนโยบายสำคัญๆ มีความละเอียดถี่ถ้วนในการตัดสินใจ เพราะการบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่ม มีระบบและระเบียบในการทำงาน มีการประสานงานและแบ่งภาระรับผิดชอบการบริหารรัฐกิจ ผู้บริหารต้องทำงานกับคน ความสำเร็จคือการร่วมกับคนอื่นทำงาน การบริหารการศึกษาจึงควรบริหารในฐานะกิจกรรมเชิงมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก (ประกอบ กุลเกลี้ยง, 2545 : 1-5)

นอกจากนี้ เกษม วัฒนชัย (2546 : คำนำ) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการบริหารในระดับสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารฐานโรงเรียน (School-based Management) ที่เน้นความเป็นอิสระและการมีส่วนร่วมของชุมชน ถ้าคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีการทำงานที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ก็จะเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยให้การศึกษาไทยมีคุณภาพและการบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า การบริหาร โดยองค์คณะบุคคลเป็นการบริหารแบบประชาธิปไตย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการบริหารจะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์และผลกระทบของการดำเนินการด้วย

1. ความหมายของคณะกรรมการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 (2525 : 12) ได้ให้ความหมายของ คณะกรรมการ ไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับเลือกและแต่งตั้งเข้าเป็นคณะร่วมกันทำงานบางอย่างหรือกระทำการซึ่งได้รับมอบหมาย ถ้าวรรวมกันเป็นองค์ประชุมเรียกว่า คณะกรรมการ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่าน เช่น ชงชัย สันติวงษ์ (2539 : 331) วีระ เจริญพร (2532 : 16) วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2532 : 10) และวาร์เนย์ (Vamey, 1977 : 16) ได้สรุปความหมายของคณะกรรมการ (Committee) หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่เข้าร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ได้รับการคัดเลือกอย่างดีก่อนที่จะได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจ เพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ ภายในองค์การ กลุ่มของคณะกรรมการนี้อาจจะรวมกันขึ้นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการก็ได้แต่ในทางปฏิบัตินั้น คณะกรรมการที่สร้างขึ้นมักจะมีการตั้งอย่างเป็นทางการเพื่อรวมเอาคนจากฝ่ายต่างๆ มาช่วยพิจารณาและแก้ไขปัญหาทั่วไปในองค์การ ช่วยกันจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภารกิจที่พวกเขาได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยสมาชิกทุกคนได้ช่วยเหลือกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุป ได้ว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ได้รับเลือกและแต่งตั้งให้เข้ามาทำงานร่วมกันจากผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในขอบเขตหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของคณะกรรมการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การนั้น

2. ความสำคัญและเหตุผลของการใช้คณะกรรมการ

การที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 40 ไว้โดยเฉพาะ แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีความจำเป็นและความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียนจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพย่อมจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐและสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นเสมือนผู้แทนของท้องถิ่นย่อมต้องมีความสำคัญต่อการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยจะเป็นกลไกเชื่อมโยงนโยบายของรัฐให้เข้ากับชุมชนที่ตั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่ 1.) ความเป็นพลเมืองดี

2.) เป็นพื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิต 3.) เป็นพื้นฐานอาชีวศึกษาและเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา นั่นคือ นำไปสู่ เก่ง ดี มีความสุขของผู้เรียน

นอกจากเหตุผลข้างต้นดังกล่าวแล้ว การมีคณะกรรมการสถานศึกษาฯ สะท้อนหน้าที่ความรับผิดชอบตามแนวทางที่กำหนดไว้ว่า “ทุกคนจะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา (All for Education)” ดังนั้น บทบาท อำนาจ หน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีมากขึ้นกว่าเดิมมาก เพราะ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ทำหน้าที่ ทั้งกำกับและส่งเสริม สนับสนุน โรงเรียน (ธีระ รุญเจริญ, 2546 : 44)

ประกอบ กุลเกตุยง (2545 : 3) ได้เสนอแนะถึงความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้องค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการมีส่วนในการวินิจฉัย ตัดสินใจ หรือกำหนดแนวทางอันสำคัญ จะเกิดผลดีต่อการบริหาร คือ

1. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการสื่อสาร ตลอดจนความเป็นสากลของประเทศไทย ได้ถ่ายทอดระบบสากลนิยมของการบริหารและการจัดการในทุกกิจกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน ในรูปการวินิจฉัยร่วมเพราะเชื่อว่าจะทำให้การบริหารมีความรอบคอบกว่าการวินิจฉัยโดยคนเพียงคนเดียวหรือ โดยคนบางกลุ่มเท่านั้น
2. การบริหารควรเปิดโอกาสให้บุคคลในสังกัดหรือในชุมชนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งการรับรู้และการเข้ามามีส่วนรับภาระ หากสังคมต้องการความมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จ และความยั่งยืนของงาน โดยไม่ผูกพันไว้กับบุคคลหรือผู้นำของสังคมเท่านั้น
3. รัฐบาลได้ลงทุนมหาศาลในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน การควบคุมบริการสาธารณะต่างๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คุ้มทุน และเน้นคุณภาพของบริการต้องอาศัยหลายฝ่ายของสังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบและสนับสนุน
4. ช่วยสร้างความร่วมมือร่วมใจขึ้นในสังคม เพราะทุกฝ่ายทำงานโดยยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดถือความเห็นส่วนใหญ่ของกลุ่มเป็นแนวทางการบริหาร
5. ช่วยลดความขัดแย้งในการบริหาร เพราะทุกฝ่ายสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นเหตุผลที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารและสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ
6. ช่วยสร้างคุณภาพของการจัดการระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติในหน่วยงานต่างๆ
7. ลดโอกาสของความผิดพลาดในการใช้ดุลยพินิจหรือการตัดสินใจ เพราะการบริหารโดยองค์คณะบุคคลจะมีเหตุผล ความละเอียดรอบคอบ แม้ข้อมูลการตัดสินใจจะมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นก็ตาม

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 332-333) ได้ให้เหตุผลว่าการใช้คณะกรรมการต่างๆ อาจมีความจำเป็น เนื่องจากเหตุผลต่างๆ ดังนี้

1. เพื่อที่จะให้มีการตัดสินใจที่ดีโดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่ม ในกรณีที่จะต้องทำการแก้ไขปัญหาสำคัญหรือยุ่งยาก จะเห็นได้ว่าอาจเป็นเรื่องที่เกินความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนี้จะเห็นได้ว่า ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรึกษา ขอคำแนะนำ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก็มีขึ้นเพื่อที่จะให้สามารถตัดสินใจปัญหานั้นได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นระบบของคณะกรรมการจึงสามารถอำนวยความสะดวกและสนองความต้องการดังกล่าวได้

2. เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือประสานงาน เนื่องจากองค์การมีขนาดใหญ่ขึ้น จะมีการแบ่งแยกแรงงานกันทำตามความถนัดยิ่งขึ้น ในขณะที่งานจะต้องมีการเกี่ยวข้องกับฝ่ายอื่นอยู่เสมอ ความจำเป็นของการร่วมมือประสานงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดเสียมิได้ การร่วมมือโดยอาศัยคณะกรรมการก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือดังกล่าว

3. ช่วยให้การปฏิบัติงานเข้าใจกันเป็นอย่างดี การมีคณะกรรมการช่วยช่วยให้ฝ่ายต่างๆ ได้มีโอกาสซักซ้อมความเข้าใจ ถามหรือตอบปัญหาที่ยังสงสัยอยู่ได้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้บริหารใช้กลยุทธ์ในทางประนีประนอม หรือลดข้อขัดแย้งให้น้อยลงได้อีก ประโยชน์ดังกล่าวนี้จะช่วยให้มีความร่วมมือในระหว่างการปฏิบัติงานได้

4. เพื่อประโยชน์สำหรับฝึกฝนตัวบุคคล การใช้คณะกรรมการจะเปิดโอกาสให้บุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่รับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ เข้ามามีโอกาสฝึกฝนและหาประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะบรรยากาศของการประชุมที่นั่นเปิดโอกาสให้สมาชิกหาความชำนาญจากการเสนอแผนงานต่อกลุ่ม ให้เหตุผล ให้ความคิดเห็น และได้แย้งสนับสนุนความคิดเห็นของตนได้

สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 1) ได้กล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนไปสู่เป้าหมายอย่างมีคุณภาพ มุ่งสร้างประสบการณ์ คุณภาพให้กับเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตรงกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนจึงมีความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 114) ได้กล่าวถึง การบริหารงาน โดยองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการว่ามีความสำคัญ โดยสรุปได้ดังนี้

1. การตัดสินใจมีคุณภาพดีขึ้น เพราะ การบริหาร โดยองค์คณะบุคคลประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งมีความรู้และทัศนะที่กว้างขวาง ผลการพิจารณาตัดสินใจย่อมดีกว่าการตัดสินใจโดยบุคคลคนเดียว

2. การยอมรับในผลงานสูงขึ้น เนื่องจากหลายคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทำให้เกิดความผูกพันและมองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นของกลุ่มหรือของคณะกรรมการ

3. การประสานงานดีขึ้นเพราะบุคคลหลายฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและแก้ปัญหา ร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน รับรู้การดำเนินงานในแนวเดียวกัน

4. การกระจายอำนาจมีมากขึ้น เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจเป็นอำนาจรวมของ คณะกรรมการ มิใช่เป็นของบุคคลเพียงคนเดียว

จากความคิดเห็นของนักวิชาการที่กล่าวมา พอจะสรุปความสำคัญของคณะกรรมการใน การบริหาร ได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารงาน ในรูปของคณะกรรมการ และได้ให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นอย่างยิ่งในการเข้ามาบริหารและ จัดการศึกษาของโรงเรียน การบริหาร โดยคณะกรรมการเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความ ต้องการของสังคมไทยปัจจุบัน จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการบริหารงาน ในรูปคณะกรรมการยังเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อผู้บริหารในระดับต่างๆ ที่ ต้องปฏิบัติงานและต้องอาศัยความร่วมมือกัน การมีส่วนร่วม และการช่วยเหลือกันในงานจาก คณะกรรมการอันจะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ได้

3. รูปแบบของคณะกรรมการ

คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมักจะมีลักษณะต่าง ๆ กัน อาจจัดตั้งขึ้นได้หลายแบบ ตามแต่ วัตถุประสงค์ต่างๆ ของการที่จะใช้คณะกรรมการดังกล่าว ซึ่งพอจะรวบรวมรูปแบบจากนักวิชาการ ต่างๆ ได้ดังนี้

ประกอบ กุลเกลี้ยง (2545 : 9) ได้จำแนกลักษณะขององค์คณะบุคคลในการบริหาร (Executive Committee) โดยจำแนกพฤติกรรมกรรมการบริหาร ดังนี้

1. คณะกรรมการตามพิธีการ (Minimum Board) เป็นกรรมการประชุมเพียงเพื่อให้เป็น ไปตามกฎหมายหรือข้อบังคับเท่านั้นมิได้เป็นการระดมความคิดเพื่อการมุ่งพัฒนาให้งานดีขึ้น

2. คณะกรรมการตกแต่ง (Cosmetic Board) เป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่เสมือน ผู้ประทับตราลายให้ความเห็นชอบตามข้อเสนอของฝ่ายบริหาร

3. คณะกรรมการควบคุม (Oversight Board) เป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่พิจารณา นโยบาย โครงการ รายงานที่ฝ่ายบริหารเสนอขออนุมัติและทบทวนตรวจสอบการปฏิบัติของฝ่าย ปฏิบัติและผู้บริหาร

4. คณะกรรมการตัดสินใจ (Decision-making Board) เป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และให้ความเห็นชอบในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 331) ได้กล่าวถึงประเภทของคณะกรรมการมี 2 ประเภท ดังนี้

1. คณะกรรมการถาวร (Standing Committees) เป็นกรรมการที่ใช้สำหรับการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องระยะยาว หรือเรื่องที่จะต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

2. คณะกรรมการชั่วคราว (Ad hoc Committees) เป็นกรรมการที่ใช้สำหรับแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องหรือทำงานเป็นครั้งคราวเท่านั้น

สำหรับในองค์การธุรกิจ ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 335-336) ได้กล่าวถึงคณะกรรมการที่สำคัญ 2 ประเภท คือ

1. คณะกรรมการอำนวยการ (Boards of Directors) เป็นคณะกรรมการที่มีหน้าที่ทำการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเข้ามารับผิดชอบบริหารงานประจำวันขององค์การ กำหนดการจ่ายเงินปันผลต่างๆ และยังมีความรับผิดชอบที่จะต้องทำการพิจารณาทบทวนแผนงานใหญ่ต่างๆขององค์การอีกด้วย

2. คณะกรรมการฝ่ายบริหารทั่วไปในระดับสูง (Top-Level General Management Committee) เป็นคณะกรรมการทำหน้าที่ปฏิบัติงานทั่วทั้งองค์การและอาจถูกมอบหมายให้ทำงานจำกัดเฉพาะบางเรื่องก็ได้ และยังมีหน้าที่คอยช่วยเหลือตัวประธานในการบริหารงานต่างๆ

ส่วน สมยศ นาวิการ (2536 : 274) ได้อธิบายว่า กลุ่มงานและคณะกรรมการที่เป็นทางการภายในองค์การ มี 4 ประเภท คือ

1. กลุ่มงานเฉพาะกิจ เป็นกลุ่มงานหรือทีมงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาหรืองานเฉพาะอย่าง โดยกลุ่มงานเฉพาะกิจเหล่านี้จะดำรงต่อไปเรื่อยๆจนกว่างานจะสำเร็จหรือได้รับการแก้ปัญหาแล้ว

2. คณะกรรมการประจำ เป็นคณะกรรมการถาวรที่จะตอบสนองความต้องการขององค์การอยู่เรื่อยไปโดยปกติคณะกรรมการดังกล่าวนี้อาจจะคอยให้คำแนะนำที่เป็นทางการแก่ผู้บริหารระดับสูง หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในองค์การอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. คณะกรรมการอำนวยการ เป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆที่ได้รับแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ในการบริหารองค์การเอกชนหรือรัฐบาล เช่น คณะกรรมการอำนวยการของบริษัทถูกเลือกโดยผู้ถือหุ้นของบริษัท เพื่อควบคุมบริหารทรัพย์สินของบริษัท กำหนดนโยบายเป้าหมาย การพิจารณาความก้าวหน้าของบริษัท ในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นคณะกรรมการอำนวยการระดับสถานศึกษา มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงานการศึกษาต่างๆ

4. คณะกรรมการบริหารระดับสูง เป็นคณะกรรมการบริหารทั่วไป ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บริหารสูงสุด เช่น คณะรัฐมนตรี

พะยอม วงศ์สารศรี (2533 : 123) ได้สรุปรูปแบบคณะกรรมการไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. คณะกรรมการสายปฏิบัติงานหรือคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการชนิดนี้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เราจะเรียกกรรมการชนิดนี้ว่า กรรมการสายการปฏิบัติงานหรือคณะกรรมการงานหลัก เช่น คณะกรรมการอำนวยการของบริษัท ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิกที่มีอำนาจตัดสินใจการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่ถ้าคณะกรรมการที่ถูกตั้งขึ้นถูกกำหนดหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ เราจะเรียกคณะกรรมการประเภทนี้ว่า คณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการช่วยเหลือ เช่น คณะกรรมการที่ประกอบขึ้นด้วยหัวหน้าแผนกงานต่างๆ ประชุมเพื่อปรึกษาหารือกับผู้จัดการใหญ่ เป็นต้น
2. คณะกรรมการอย่างเป็นทางการหรือคณะกรรมการอย่างไม่เป็นทางการ คณะกรรมการอย่างเป็นทางการจะทำหน้าที่ตามขอบเขตของอำนาจที่โครงสร้างของโครงการกำหนดไว้ ส่วนคณะกรรมการอย่างไม่เป็นทางการนั้น จะไม่กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในโครงสร้างองค์กร เพียงแต่วางตัวขึ้นมาเพื่อเสนอแนะในเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาบางอย่าง
3. คณะกรรมการถาวรหรือคณะกรรมการชั่วคราว คณะกรรมการถาวรเป็นกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างขององค์กร ส่วนคณะกรรมการชั่วคราวจะถูกแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาพิเศษภายในองค์กรและจะหมดสภาพไปเมื่อปัญหานั้นยุติ
4. คณะกรรมการบริหาร เป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจในการบริหารกิจการทุกอย่างในองค์กรธุรกิจ
5. คณะกรรมการประสานงาน เป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อประสานงานในหน้าที่งานของแผนกงานต่างๆ ประกอบไปด้วยตัวแทนแผนกต่างๆ และมาประชุมตามระยะเวลาที่กำหนดเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวถึงรูปแบบของการบริหาร โดยคณะกรรมการนั้น สามารถสรุปได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามกำหนดระยะเวลา ประกอบด้วย คณะกรรมการประจำที่องค์กรนั้นๆ ได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อให้มีหน้าที่พิจารณาตรวจสอบงานที่มีลักษณะต่างๆ ไปและเฉพาะเรื่อง ส่วนคณะกรรมการเฉพาะกิจ เป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติงานเป็นเรื่องๆ ไป จะสลายตัวเมื่องานสิ้นสุด
2. คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นตามความมุ่งหมาย ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร เป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจ การบริหารระดับสูง มีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการปฏิบัติงานต่างๆ ตลอดจนการตัดสินใจภายในองค์กร ส่วนคณะกรรมการที่ปรึกษา มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่บุคคลหรือองค์กรที่แต่งตั้งขึ้นมาร่วมให้คำปรึกษาแนะนำ

4. ผลดีและผลเสียของการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ

การบริหารโดยคณะกรรมการนั้นถ้าพิจารณาโดยรอบคอบแล้วจะเห็นได้ว่าย่อมก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียในการบริหารงานซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีคติก (2539 : 43) ได้ชี้ให้เห็นผลดีของการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการสรุปได้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความร่วมมือกันปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
2. ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจกันและทำงานให้ถูกล่วงไปด้วยดี
3. เป็นแหล่งที่ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ดี
4. ช่วยส่งเสริมบุคคลที่ได้เป็นคณะกรรมการมีความภูมิใจและทำงานในหน้าที่เต็มความสามารถ

สามารถ

ส่วน ไมเยอร์ (Maier, 1967 : 239-249) ได้สรุปข้อดีในการแก้ปัญหาโดยคณะกรรมการไว้ดังนี้

1. มีข้อมูลและความรู้มากขึ้น
2. วิธีแก้ปัญหาดีขึ้น
3. เพิ่มการยอมรับในผลลัพธ์มากขึ้น
4. มีความเข้าใจในการตัดสินใจดีขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 332-333) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีของการทำงานในรูปคณะกรรมการ พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อให้การตัดสินใจที่ดี โดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่มในกรณีที่จะต้องทำการแก้ไขปัญหาสำคัญและยุ่งยาก

2. เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือ ประสานงาน เนื่องจากองค์การมีขนาดใหญ่ขึ้น มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด หรือทำงานในหน้าที่ต่างๆอาจจะต้องเกี่ยวข้องกับฝ่ายอื่นๆเสมอ

3. ช่วยให้การปฏิบัติงานเข้ากันได้เป็นอย่างดี มีความเข้าใจกัน และช่วยลดความขัดแย้งได้อีกด้วย

4. เพื่อประโยชน์สำหรับฝึกฝนตัวบุคคล ทำให้บุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆได้มีโอกาสฝึกฝน หาประสบการณ์ และสามารถลดภาระหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงลงได้

สำหรับ สโตนเนอร์ (Stoner, 1978 : 306) ได้กล่าวถึงผลดีของคณะกรรมการไว้ว่า

1. ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากกรรมการ ประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ต่างๆหลายสาขา

2. ส่งเสริมการประสานงาน เนื่องจากกรรมการต้องทำงานเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นๆ ต้องการจะศึกษางานของหน่วยงานอื่นด้วย

3. เกิดประโยชน์ในการฝึกฝนบุคคลเพื่อเตรียมตัวเป็นนักบริหาร

4. เป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 114) ได้กล่าวถึงการทำงานในรูปคณะกรรมการว่าก่อให้เกิดประโยชน์และช่วยให้งานขององค์การนั้นบรรลุเป้าหมายมีผลดีดังนี้

1. เป็นการทำงานที่ระดมพลังความคิด สติปัญญา ของบุคคลต่างๆ มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ช่วยให้การบริหารเป็นไปด้วยความรอบคอบ เพราะมีบุคคลหลายฝ่ายร่วมกันพิจารณา ซึ่งจะทำงานหรือผลงานที่ได้มีคุณภาพ

2. การสร้างความสมดุลระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติ ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและมีส่วนร่วมช่วยการบริการมีการประสานงานได้ดีขึ้น

3. ช่วยให้การวินิจฉัย ตัดสินใจ และวางแนวทางในการบริหารเป็นไปด้วยเหตุผลและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

4. เป็นวิธีการทำงานที่ดี ตามหลักการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย เพราะทำให้คณะกรรมการได้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงขึ้น

5. ช่วยให้การบริหารงานสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการแต่ละท้องถิ่นยิ่งขึ้น

ถึงแม้การใช้คณะกรรมการจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือผลดีหลายประการก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติผลเสียเนื่องจากการใช้คณะกรรมการดังกล่าว ก็อาจมีได้หลายประการดังที่มีนักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 333-334) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสียของการใช้คณะกรรมการ ไว้ว่า

1. เป็นการสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่าย การใช้คณะกรรมการจะเป็นการกินเวลาของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะในการถกเถียงปัญหาสำคัญกว่าจะตัดสินใจปัญหาใดๆ ได้ จะต้องมีการเสียเวลาในการดำเนินการถกเถียงโดยฝ่ายต่างๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะหาข้อยุติไม่ได้ในการประชุมครั้งนั้น หรือถึงแม้หาข้อยุติได้ก็ล่าช้า เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดการเสียเวลา และเสียค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก

2. อาจมีอันตรายเนื่องจากการตัดสินใจที่เป็นไปในลักษณะที่พยายามจะประนีประนอมกันมากกว่าด้วยเหตุผล ปัญหานี้จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในกลุ่มขาดความตั้งใจจริงที่จะได้แย้งกันด้วยเหตุผล อาจเป็นเพราะสมาชิกแต่ละคนมีงานมาก หรือสมาชิกไม่สนใจเรื่องราวของฝ่ายอื่นก็ได้ จริงอยู่ที่การประนีประนอมอาจจะเป็นสิ่งจำเป็น แต่การใช้วิธีการตัดสินใจโดยถือทางสายกลางเป็นเกณฑ์นั้นมิใช่จะเป็นหลักประกันที่แน่นอนว่าข้อยุตินั้นจะเป็นข้อยุติที่ดีที่สุด

3. เป็นการยากที่จะกำหนดความรับผิดชอบได้ การใช้คณะกรรมการอาจก่อให้เกิดปัญหาสำคัญที่ว่า ในการตัดสินใจใดๆนั้นจะไม่สามารถกำหนดความรับผิดชอบไว้กับผู้หนึ่งผู้ใดได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการมีลักษณะเป็นกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4. ก่อให้เกิดความล่าช้าและไม่สามารถหาข้อยุติ เพราะบุคคลที่เป็นสมาชิกของคณะกรรมการมักจะมีภาระส่วนตัวมากอยู่แล้ว ไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับอำนวยความสะดวกบ่อยครั้งหรือประชุมนานๆ ความล่าช้าดังกล่าวนี้จึงเป็นผลเสียประการสำคัญขององค์การที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจปัญหาต่างๆไม่ทันการ

5. อาจถูกรอบค้อมโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะบ่อยครั้งที่การทำงานต่างๆของคณะกรรมการเป็นไปโดยมีอุปสรรค อันเนื่องมาจากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้าไปก่อกวน หรือทำลายบรรยากาศในที่ประชุมของคณะกรรมการ บุคคลดังกล่าวชอบใช้วิธีการโต้แย้งอย่างรุนแรงจนเกินเหตุผล หรือมักจะทำตัวเป็นผู้พูดเพียงคนเดียว ซึ่งมักจะก่อให้เกิดผลในทางที่ไม่ดีต่อบรรยากาศในที่ประชุม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหากผู้นำประชุมในคณะกรรมการนั้นไม่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหานี้ก็ยิ่งจะทำให้การประชุมไม่บังเกิดผลดีแต่อย่างใด

ส่วนสโตนเนอร์ (Stoner, 1978 : 307) ได้กล่าวถึง ผลเสียของคณะกรรมการไว้และสรุปได้สั้นๆดังนี้

1. เป็นการสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่าย
2. อาจมีการครอบงำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
3. อาจมีการตกลงกันในลักษณะประนีประนอม

ซึ่งสอดคล้องกับ คูนท์ซ์และคณะ (Kooontz, 1980:458-460) ได้สรุปผลเสียของการบริหารงานในรูปคณะกรรมการโดยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมคือ

1. ทำให้การตัดสินใจไม่แน่นอน
2. เป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการทำลายตนเอง
3. ไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างแท้จริง
4. การถูกครอบงำโดยคณะบุคคล ผู้มีอำนาจโดยคณะกรรมการ

สำหรับ กิติมา ปริทีติติก (2539 : 43) ได้กล่าวถึงผลเสียของการบริหารงานในรูปคณะกรรมการไว้โดยสรุปดังนี้

1. สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย
2. อาจเลือกตัดสินใจเนื่องจากต้องการประนีประนอมทำให้ไม่ได้การตัดสินใจที่ดี
3. ไม่สามารถหาข้อยุติ
4. มีแนวโน้มที่จะทำลายตนเอง
5. เป็นการกระจายความรับผิดชอบ ขาดผู้รับผิดชอบโดยตรง

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นว่า การบริหารงานในรูปคณะกรรมการก่อให้เกิดผลดีหลายประการ คือ เป็นการกระจายอำนาจในการบริหารงาน ช่วยให้การตัดสินใจต่างๆกระทำได้ดีขึ้น เป็นประโยชน์สำหรับการฝึกฝนและพัฒนาบุคคล ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ ช่วยในการประสานงานก่อให้เกิดการร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน แต่ขณะเดียวกันก็มีข้อเสียหลายอย่างเช่นกัน คือ ทำให้งานล่าช้า เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานมาก ไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ผลเสียที่เกิดขึ้นหากเกิดการผิดพลาดในการตัดสินใจหรือในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนได้

การทำงานในรูปของคณะกรรมการนั้น เป็นการทำงานและตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล ซึ่งมีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นๆโดยเฉพาะ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ร่วมมือร่วมใจทำงานกันอย่างเต็มที่ มีความจริงใจต่อกัน ยึดหลักความถูกต้อง ยุติธรรม ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และในการบริหารงานต้องตั้งอยู่บนฐานแห่งประชาธิปไตย ย่อมจะทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ข้อกำหนด ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2545

เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 และมาตรา 40 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับมาตรา 8 และมาตรา 38 วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา หรือ บิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของนักเรียน และให้ความหมายรวมถึงบุคคลที่นักเรียนอยู่ด้วยเป็นประจำ หรือที่นักเรียนอยู่รับใช้การงาน

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาของรัฐ

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียน วิทยาลัย หรือหน่วยงานการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับงบประมาณจากรัฐแต่ละแห่ง ยกเว้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและศูนย์การเรียนรู้

“สถานศึกษาขนาดเล็ก” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกินสามร้อยคน

“สถานศึกษาขนาดใหญ่” หมายความว่า สถานศึกษาที่มีนักเรียนเกินกว่าสามร้อยคนขึ้นไป

“องค์กรชุมชน” หมายความว่า ชุมชนหรือองค์กรที่มีประชาชนรวมตัวกันไม่น้อยกว่าสิบห้าคน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษา หรือท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งสถานศึกษาตั้งอยู่

“ศิษย์เก่า” หมายความว่า ผู้ที่สถานศึกษารับรองว่าสำเร็จการศึกษาจากหรือเคยศึกษาในสถานศึกษานั้น

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาแต่ละแห่ง

“ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษาตั้งอยู่

ข้อ 2 ในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนเก้าคน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนสิบห้าคน ประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการ
2. กรรมการที่ เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวนหนึ่งคน
3. กรรมการที่ เป็นผู้แทนครู จำนวนหนึ่งคน
4. กรรมการที่ เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน
5. กรรมการที่ เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหนึ่งคน
6. กรรมการที่ เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนหนึ่งคน
7. กรรมการที่ เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่จำนวนหนึ่งรูปหรือหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กและจำนวนสองรูปหรือสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่
8. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กและจำนวนหกคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

9. ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 3 ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2(2) (3) (4) (5) (6) (7) และ(8) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

1. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
2. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
3. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
5. ไม่เป็นคู่สัญญากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตาม(5)ต้องออกจากความเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าคนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใดๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ ได้รับแต่งตั้งหากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้น ไม่เคยได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

ข้อ 4 นอกจากคุณสมบัติตามข้อ 3 แล้ว

1. กรรมการตามข้อ 2(2) ต้องเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2. กรรมการตามข้อ 2(3) ต้องเป็นครู
3. กรรมการตามข้อ 2(4) ต้องไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น
4. กรรมการตามข้อ 2(6) ต้องเป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้าง ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น
5. กรรมการตามข้อ 2(8) ต้องไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่าสามแห่งขึ้นไปในเวลาเดียวกัน และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถานศึกษาที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

ข้อ 5 ให้ผู้อำนวยการดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. ในการสรรหาและคัดเลือกกรรมการตามข้อ 2(2) (3) และ(6) ให้บุคคลแต่ละประเภทเสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 และข้อ 4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือประเภทละหนึ่งคน ทั้งนี้ โดยให้แต่ละประเภทแยกกันดำเนินการ

2. ในการสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2(4) ให้องค์กรชุมชนเสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 3 และข้อ 4 จากนั้นให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือจำนวนหนึ่งคน

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่ หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับเลือกเป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงใกล้เคียง หรือในท้องที่ตำบลหรือแขวงของเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทนองค์กรชุมชนในสถานศึกษานั้น

3. การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2(5) ให้ดำเนินการโดยสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

4. การสรรหาและเลือกกรรมการตามข้อ 2(8) ให้ดำเนินการโดยการพิจารณาร่วมกันของผู้ที่ได้รับการสรรหา และได้รับเลือกให้เป็นกรรมการตามข้อ 2(2) (3) (4) (5) (6) (7) และกรรมการตามข้อ 2(9) ให้ได้จำนวนสองคนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กและจำนวนเจ็ดคนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

5. การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการ ให้ผู้ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ ตามข้อ 2(2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) และกรรมการตามข้อ 2(9) ร่วมกันเลือกประธานกรรมการ จากผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

6. ให้ผู้อำนวยการเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการสรรหาและได้รับเลือกตาม (1) ถึง (5) ต่อ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการและกรรมการ
 ข้อ 6 หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหา และการเลือกกรรมการนอกจากที่กำหนดไว้ในกฎ
 กระทรวงนี้ให้เป็นไปตามประกาศของสถานศึกษา

ข้อ 7 ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2(2) (3) (4) (5) (6) (7) และ(8) มีวาระการ
 ดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้

นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการตามข้อ 2(2) (3) (4)
 (5) (6) (7) และ(8) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ทำให้เสื่อมเสียต่อ
 สถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ
4. ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3 หรือข้อ 4
5. พ้นจากการเป็นพระภิกษุ เฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

ข้อ 8 ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการตามข้อ 2(2) (3) (4) (5) (6) (7) หรือ (8)
 พ้นจากตำแหน่งก่อนพ้นวาระ ให้ดำเนินการสรรหา เลือกและแต่งตั้งประธานกรรมการหรือ
 กรรมการแทนภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงร้อยแปดสิบวันจะไม่
 ดำเนินการก็ได้

ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งคน
 แทน

ในกรณีที่ประธานกรรมการและกรรมการตามวรรคหนึ่งจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้
 ดำเนินการสรรหากรรมการใหม่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันครบวาระ และให้ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่ง
 ตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการซึ่งแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 9 สถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 โดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบองค์ประกอบตามกฎหมายกระทรวงนี้
 การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และจำนวนกรรมการในแต่ละ
 ลักษณะและประเภทของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
 พื้นฐาน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป

ข้อ 10 ในวาระเริ่มแรกให้ผู้อำนวยการดำเนินการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

ข้อ 11 ในวาระเริ่มแรกกรรมการตามข้อ 2(3) ยังไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจนกว่าคุรุสภาจะกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้อ 12 ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาอันเกี่ยวกับการปฏิบัติการ หรือการดำเนินการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้

ให้ไว้ ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2546

6. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 นั้น สำคัญมากคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ จำเป็นต้องรับรู้บทบาทตนเองอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงบทบาทของกรรมการไว้ ดังนี้

1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

หน้าที่คณะกรรมการ

1.1) ศึกษาและทำความเข้าใจในความมุ่งหมายหลักการของการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.2) ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน/ท้องถิ่น ที่ตั้งของสถานศึกษา

1.3) กำหนดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.4) กำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียนและความสัมพันธ์ชุมชน

1.5) กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำรัฐธรรมนูญโรงเรียน

1.6) กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ให้เสร็จก่อนเปิดภาคเรียนของแต่ละปีการศึกษา

2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

2.1) ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

2.2) พิจารณาความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาของสถานศึกษา

2.3) พิจารณาถึงความเป็นไปได้ และความเหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกิจกรรม/ งาน/ โครงการที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

2.4) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

หน้าที่ของคณะกรรมการ

ขั้นพื้นฐาน

3.1) ศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง ของหลักสูตรการศึกษา

สถานศึกษา

3.2) ให้ความเห็นชอบสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ

3.3) ให้ความเห็นชอบสาระหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

4) กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

หน้าที่ของคณะกรรมการ

และระยะเวลา

4.1) กำหนดแผนการกำกับและติดตามร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ วิธีการ

4.2) ดำเนินการกำกับ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา ตามแผนที่กำหนดไว้โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม ประชุม ฯลฯ

4.3) ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษาและช่วยเหลือ สนับสนุน สร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินงานของสถานศึกษา

5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคน ในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน้าที่ของคณะกรรมการ

5.1) สถานศึกษาจัดทำข้อมูล สารสนเทศที่เกี่ยวกับจำนวนผู้เรียน การคมนาคม สภาพเศรษฐกิจของชุมชน และข้อมูลอื่นที่จำเป็น ให้เป็นปัจจุบัน

5.2) สนับสนุนและจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กในพื้นที่บริการได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง

5.3) จัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนและไม่สามารถพึ่งตนเองได้

6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์เด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

หน้าที่คณะกรรมการ

6.1) ส่งเสริมให้เด็กพิการได้มีการเรียนทุกคน

6.2) สอดส่องดูแลเด็กที่ได้รับการทารุณ กดขี่ข่มเหง ล่วงละเมิดทางเพศ ใช้แรงงานเด็ก กักขัง ฯลฯ ให้ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

6.3) สอดส่องดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง

6.4) ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด

6.5) สนับสนุน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับองค์กรพิทักษ์ สิทธิเด็ก

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหาร

หน้าที่ของคณะกรรมการ

7.1) การบริหารจัดการด้านวิชาการ

7.1.1) กำหนดมาตรฐานวิชาการของสถานศึกษา

7.1.2) ประเมินภายในเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

7.1.3) กำกับ ติดตาม ประเมิน ตรวจสอบมาตรฐานการศึกษา

7.2) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ

7.2.1) กำหนดวิธีการบริหารการใช้งบประมาณของสถานศึกษา

โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ

7.2.2) กำหนดวิธีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล

7.3) การบริหารจัดการด้านการบริหารบุคคล

7.3.1) กำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาและส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7.3.2) ให้ขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูและบุคลากรอื่น
ในสถานศึกษา

7.3.3) จัดสวัสดิการให้แก่ครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษา ตาม
ความเหมาะสม

7.4) การบริหารจัดการด้านการบริหารทั่วไป

7.4.1) ให้มีการใช้ ดูแลและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ
ครุภัณฑ์ของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์

7.4.2) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้สวยงาม
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน

8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

หน้าที่ของคณะกรรมการ

8.1) หารายได้ทรัพย์สินและทรัพยากรจากแหล่งต่างๆเพื่อสนับสนุนการ
จัดการเรียนการสอน

8.2) ส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.3) กำกับ ติดตาม เพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่สืบสานจารีต
ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ พร้อมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิปัญญา
ท้องถิ่นตามความเหมาะสมและโอกาสอันควร

9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

หน้าที่ของคณะกรรมการ

9.1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชนองค์กรทั้งภาครัฐ
และเอกชนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น

9.2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรและให้
บริการด้านต่างๆแก่ชุมชน

10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษา

หน้าที่ของคณะกรรมการ

10.1) ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

10.2) เสนอแนะในการปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

10.3) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาก่อน

เผยแพร่ต่อสาธารณชน

11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงาน
หน้าที่ของคณะกรรมการ

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือ
คณะกรรมการตามความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละกรณี

12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

หน้าที่ของคณะกรรมการ

ส่งเสริม สนับสนุนและให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาในการดำเนินงานที่ได้รับ
มอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
พ.ศ. 2545 นั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)
2. ผู้แทนผู้ปกครอง
3. ผู้แทนครู
4. ผู้แทนองค์กรชุมชน
5. ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น
6. ผู้แทนศิษย์เก่า
7. ผู้ทรงคุณวุฒิ
8. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือ ผู้แทนองค์กรศาสนา
9. ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคณะกรรมการสถานศึกษามาจัดกลุ่มใหม่ โดย
พิจารณาจากลักษณะ คุณสมบัติพื้นฐานมารวมด้วยกัน ได้ดังนี้

1) บุคลากรภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้แทนครู ซึ่งทั้งสอง
กลุ่มนี้ จะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในสถานศึกษาอยู่แล้วจะมีความเข้าใจในระบบการทำงานและ
ปฏิบัติงานโดยตรง

2) ผู้แทนประชาชน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนศิษย์เก่า ซึ่งทั้ง
สองกลุ่มนี้ เป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนของสถานศึกษานั้นๆ

3) ผู้แทนองค์กร ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครอง
ท้องถิ่น และผู้แทนองค์กรศาสนา ซึ่งทั้งสามองค์กรนี้ เป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนา
ชุมชนและช่วยเหลือสนับสนุนในลักษณะสาธารณประโยชน์

4) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ บุคคลที่เป็นที่ยอมรับของสังคมที่อยู่ในเขตหรือนอกเขตของสถานศึกษา ซึ่งมาจากหลากหลายอาชีพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำเสนอเพียงบางส่วนของงานวิจัย ดังนี้

ไพโรจน์ พรหมสาส์น (2530 : 328-330) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยทั่วไปอาจแบ่งได้ 3 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ ปัจจัยจากชุมชนเอง จำแนกได้เป็น 4 ส่วน คือ ศักยภาพของชุมชนทางด้านกายภาพ (Physical potentiality) ศักยภาพของชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ (Economic potentiality) ศักยภาพทางสังคม (Social potentiality) และศักยภาพทางการเมือง (Political potentiality) ปัจจัยจากข้าราชการและระบบราชการ พิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยจากระบบบริหารราชการ และปัจจัยจากตัวราชการเอง ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่น สภาพความเจริญและยังหมายถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสภาพสังคมใหญ่ที่ชุมชนนั้นๆสังกัดด้วย

ไตรรัตน์ โภคพลารณ์ (2538 : 126-127) ได้กล่าวว่า การศึกษาทำความเข้าใจปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่นักบริหารต้องรู้และเข้าใจ เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการบริหาร อันทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดและประสิทธิผล ซึ่งสามารถแบ่งปัจจัยแวดล้อมทางการบริหารได้ 2 ประเภทด้วยกัน คือ ปัจจัยแวดล้อมภายนอก หมายถึงปัจจัยที่อยู่ภายนอกองค์การที่เป็นทางการมีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์การ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยแวดล้อมภายใน หมายถึงปัจจัยต่างๆที่อยู่ภายในองค์การที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์การ คือ คน โครงสร้าง และระบบงาน งาน และเทคโนโลยี

สุทิน นิยมพลับ (2538 : 777-782) กล่าวถึง ปัจจัยที่สำคัญที่เป็นผลกระทบของการศึกษาในชนบท ได้แก่ ระบบโครงสร้างของการศึกษา ยังขาดความเสมอภาค ความสมดุลโอกาสการศึกษา และขาดเอกภาพ การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร การให้บริการความรู้และวิทยฐานะแก่ครูชนบทไทย การเลือกสรรหา สับเปลี่ยน และการใช้บุคลากรทางการศึกษาในชนบท การให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียน การจัดงบประมาณด้านการศึกษาพัฒนาชนบท สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ คุณภาพของบุคลากรในชนบท คุณภาพของผู้เรียนผู้ปกครอง ความเชื่อถือ ประเพณี และวัฒนธรรม ทักษะคติของชาวชนบท สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม สภาพแวดล้อมอิทธิพลด้านการเมือง คุณภาพของผู้นำในชนบท สุขภาพอนามัยของผู้เรียนและชุมชน

สมคิด พรหมจู้ และคณะ (2538 : 28) ได้กล่าวถึงปัจจัยหรือตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพส่วนตัว ประกอบด้วย สถานศึกษาหรือหน่วยงาน ได้แก่ ครู/วิทยากร การบริหารงาน การจัดกิจกรรม/ฝึกอบรม และกระบวนการเรียนการสอน ครบครัน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู อาชีพเดิมของพ่อ แม่ การสนับสนุนจากครอบครัว ความพร้อมของเยาวชน ได้แก่ คุณสมบัติส่วนตัว ทุน/ แรงงาน/สถานที่ สภาพแวดล้อมอื่นๆ

ปัทมา สุวรรณมงคล (2539 : 373) ได้กล่าวถึง การที่คนมารวมกันเป็นกลุ่มเนื่องมาจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผลประโยชน์ อาจจะเป็นทั้งด้านวัตถุ เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง เหริยฉุตรา และด้านจิตใจ เช่น ความปลอดภัย ชื่อเสียง เกียรติยศ การยอมรับ กลุ่มใดมีการยอมรับสูงจะมีการดึงดูดสมาชิกได้มาก ความพึงพอใจ พอใจในวัตถุประสงค์กิจกรรม

ชูชาติ พ่วงสมจิตต์ (2540:274-275) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย คือ 1. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมเป็นแกนหลัก และสถานะในช่วงที่เศรษฐกิจดี ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง ท้องถิ่นกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะนิสัยพื้นฐานของสังคมไทย 2. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วง สวัสดิภาพของบุตรหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญในตนเอง การเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม 3. กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารรุ่นก่อนสร้างศรัทธาไว้ให้ ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ผู้บริหารทำงานการศึกษาได้ดี ผู้บริหารและครูให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถดี ผู้บริหารและครูประพฤติตนดี ครูรักและผูกพันและรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าแก่หรือศิษย์เก่าอยู่ในโรงเรียน ครูสนใจเด็กและสอนดี และครูมีความสามัคคี ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากชุมชน สร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้ความเอื้อเฟื้อต่อชุมชน และสร้างความมั่นใจให้แก่ชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีแผนงานที่ดี มีความน่าเชื่อถือเรื่องการเงิน มีการพัฒนาที่ดี ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

ความเป็นโรงเรียนของชุมชน ชื่อของโรงเรียน และการที่โรงเรียนเป็นแหล่งสร้างประโยชน์แก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม

โสภาส โอพริก (2540 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการโรงเรียนของโรงเรียนในโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนไม่มีเวลาให้กับทางโรงเรียนขาดความรู้ในเรื่องแผนแม่บท แผนพัฒนา และแผนงานโรงเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการโรงเรียน การทำงานยังไม่เป็นระบบ โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานด้านต่างๆของโรงเรียน กรรมการไม่ได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

อนุพันธ์ โสมมีชัย (2540: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามคาดหวังให้คณะกรรมการโรงเรียนประถม-ศึกษาปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก แต่มีความเห็นว่าคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ดังนั้นความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความหวังในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานจริงของคณะกรรมการโรงเรียนจึงแตกต่างกัน

ขรรค์ชัย พันธูยา (2541 : 37-40) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเข้มแข็งของชุมชนในชนบท จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า มีความเข้มแข็งของชุมชนเกิดขึ้นน้อยมาก หรือเป็นชุมชนที่ไม่ค่อยเข้มแข็งเพราะองค์การความร่วมมือของชุมชนที่เริ่มก่อตั้ง โดยชาวบ้านมีน้อยในส่วนของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง พบว่า มีปัจจัยที่สอดคล้องกับแนวความคิดที่เป็นกรอบในการศึกษา แบ่งเป็น 3 ปัจจัย 1. ปัจจัยภายในชุมชน อาทิ ความสามัคคีของสถาบันการเมือง ชุมชน (บ้าน วัด โรงเรียน) ชุมชนมีโครงสร้างสังคมที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าร่วมในกิจกรรมส่วนร่วมของชุมชน 2. ปัจจัยภายนอกชุมชน อาทิ บทบาทของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชน พ่อค้า นักธุรกิจ และนักการเมือง 3. ปัจจัยอื่นๆ ลักษณะการคมนาคมขนส่ง จำนวนชุมชนเมืองที่ชุมชนชนบทติดต่อกัน และพบว่ารูปแบบขององค์การความร่วมมือของชุมชนที่พบในการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1. คติ ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม 2. การประกอบอาชีพ 3. แนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ 4. รูปแบบผสมผสาน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา” ได้สรุปปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มี 2 กลุ่มปัจจัยได้แก่

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับกรรมการศึกษา ได้แก่ เวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การมีเงินกำเนิด หรือที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ การเป็นศิษย์เก่า การมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียน ความคาดหวังต่อโรงเรียน การมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนและความห่วงใยต่อสวัสดิภาพเด็ก
2. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ 1. คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ในด้านความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความซื่อสัตย์และเป็นคนในท้องถิ่นโดยกำเนิด 2. คุณลักษณะของครู ได้แก่ ครูมีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ มีความเอาใจใส่ต่อเด็ก มีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีความเสียสละ 3. การปฏิบัติงานของโรงเรียนต่อกรรมการศึกษา ได้แก่ การให้เกียรติและการให้โอกาสในการมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน 4. การปฏิบัติงานของครู ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนและความสามัคคีในหมู่ครู 5. ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ ความมีชื่อเสียงของโรงเรียนและการบริหารการเงิน โปร่งใส

ประจวบ สือประสาน (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในเรื่อง การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงานและการประเมินผล โดยคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร และการประสานงานในระดับมาก ส่วนเรื่องอื่น ๆ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
2. คณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ซึ่งคณะกรรมการในโรงเรียนขนาดกลางมีส่วนร่วมมากกว่าในโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษากลุ่มผู้บริหารและครู กลุ่มผู้ปกครองและศิษย์เก่า และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มผู้บริหารและครู มีส่วนร่วมในระดับมาก และมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งมีส่วนร่วมในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไพฑูริ ลิขิตสุนทร และคณะ (2543 : 83) ได้กล่าวถึง สภาพที่มีผลทางบวกของปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

ศราวุธ ยาวีริง (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านกายภาพที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ต่อเดือน อายุ และระดับการศึกษา ซึ่งสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาได้ร้อยละ 9.70

2. ปัจจัยด้านฐานะ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ได้แก่ ชีวิตส่วนตัว นโยบายการบริหาร ความสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานภาพ เงินเดือนหรือค่าตอบแทน และความสัมพันธ์กับบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาได้ร้อยละ 54.50

3. ปัจจัยด้านจิตใจที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ได้แก่ ลักษณะของงาน ความสำเร็จ การได้รับการยอมรับ และความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาได้ร้อยละ 55.90

4. ปัจจัยที่ส่งผลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 ได้แก่ ลักษณะของงาน ความสำเร็จ ความสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายและการบริหาร ความก้าวหน้าในตำแหน่ง ระดับการศึกษา และสถานภาพ ซึ่งสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาได้ร้อยละ 62.20

สมศักดิ์ จีเพชร (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นกลุ่ม พบว่า กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับกรรมการสถานศึกษามีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ปัจจัยรายชื่อที่มีระดับความสำคัญสูงคือ ความต้องการรักษาผลประโยชน์ของนักเรียนและผู้ปกครอง และความรู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อสังคม กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก ปัจจัยรายชื่อที่มีระดับความสำคัญสูงคือ ความมีคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารและความซื่อสัตย์สุจริตของผู้บริหาร กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก ปัจจัยรายชื่อที่มีความสำคัญอยู่ในระดับสูงคือ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมของคนในชุมชน และความสามารถของคนในชุมชน กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก ปัจจัยรายชื่อที่มีระดับความสำคัญสูงคือ นโยบายของรัฐบาล และการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้นำประเทศ

นภทรณ์ ทวะนนท์ (อ้างถึงใน รุ่ง แก้วแดง, 2546 : 161-162) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการ โรงเรียน พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจคือ บทบาทของกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่อง การทอดผ้าป่า ขุดสระน้ำ สร้างศาลาพัก ซึ่งมีใช้บทบาทที่เกี่ยวกับการศึกษา และมีข้อเสนอแนะว่า

1. ต้องมีการสร้างกระบวนการทัศนและความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องบทบาทด้านการศึกษาของกรรมการโรงเรียน
2. ครูและผู้บริหารที่เป็นคนในชุมชนหรืออยู่ในชุมชนมานานจนรู้จักกันอย่างดี เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การประสานงานและความร่วมมือกับชุมชนเป็นไปในทางที่ดี
3. กรรมการโรงเรียนมิใช่เป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น แต่ควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การมีส่วนในการทำงานประมาธ การรับสมัครภารโรง เป็นต้น
4. การศึกษาในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน จึงต้องสร้างบริบทและเงื่อนไขที่จะทำให้เป็นไปตามนั้น

ศุภมาส การะเกตุ (2546 : 46) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้าน คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมด้านการสนับสนุนการศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านบริหารและการจัดการ ด้านวิชาการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เมื่อจำแนกตามประเภทของคณะกรรมการพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนครู มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสูงสุด ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยที่สุด ทั้งในโดยรวมและรายด้าน
3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจำแนกตามประเภทของคณะกรรมการ โดยรวมด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการสนับสนุนการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านวิชาการไม่แตกต่างกัน
4. ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคณะกรรมการ และด้านโรงเรียน

ปัจจัยที่สนับสนุนด้านคณะกรรมการ ได้แก่ การเป็นคนในชุมชน การมีเวลาว่าง การเป็นศิษย์เก่า ผลตอบแทน ส่วนในด้านโรงเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การปฏิบัติของผู้บริหารและคณะครู

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคด้านคณะกรรมการ ได้แก่ การไม่รับทราบหน้าที่ การไม่มีเวลาว่าง ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ สถานที่ไม่เอื้อ ส่วนด้านโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจัดประชุมบ่อย ผู้บริหารและคณะครูไม่ให้ความสำคัญกับชุมชน

อุ้มร สวาหลัง (2546 : 150) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามทัศนะของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสตูล” ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จึงมีประเด็นที่ควรปรับปรุงและปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเพื่อทราบ ข้อเด่น ข้อด้อยของโรงเรียนและกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ของโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพิจารณางบประมาณของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากขึ้น

งานวิจัยต่างประเทศ

วูด (Wood,1990:710-A) ได้ศึกษาเรื่อง อะไรก่อให้เกิดความสำเร็จในสัมพันธภาพระหว่างศึกษานิเทศก์จังหวัดกับคณะกรรมการโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จจะเกิดขึ้นเมื่อคณะกรรมการโรงเรียนและศึกษานิเทศก์จังหวัด มีการทำงานอย่างร่วมมือกันและคณะกรรมการได้แสดงถึงความคาดหวังของพวกเขาต่อศึกษานิเทศก์จังหวัดและความสำเร็จจะมีมากขึ้นเมื่อพวกเขาถูกกำหนดให้อยู่ในรูปแบบเหมือนธุรกิจและปฏิบัติหน้าที่ในแบบที่มีทิศทาง แต่แต่ละฝ่ายมีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งตั้งแต่เริ่มต้นถึงบทบาทของแต่ละฝ่าย การขาดความเชื่อใจ ความซื่อสัตย์ ความมั่นใจ และการสนับสนุน ตลอดจนการเข้าควบคุมการบริหาร ได้ถูกเข้าใจว่าเป็นปัญหาของสัมพันธภาพของการทำงาน แต่อย่างไรก็ตามมีสองสิ่งที่สำคัญคือ การแสดงความคาดหวังของคณะกรรมการและเมื่อคณะกรรมการมีการปฏิบัติหน้าที่ในแบบมีทิศทางและเหมือนเชิงธุรกิจ

ลอรี โจ ออสวาลด์ (Lori Jo Oswald ,1999:2) ได้ศึกษาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) และกล่าวถึงความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล กลุ่มคน ครู จะมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหาร จะนำ

ไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนจะให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้นเพราะเขาได้ออกความคิดเห็น ต่อการตัดสินใจ และผู้บริหารจะได้รับข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศ และต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการ ปัจจัยเกี่ยวกับ โรงเรียน และปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นสำคัญ ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ตามบทบาทหน้าที่นั้น พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษานั้นมีน้อย เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ของ ผู้ปฏิบัติ คือ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาสถานศึกษา ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า หากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาด้วยความจริงใจและเต็มใจแล้ว น่าจะทำให้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

